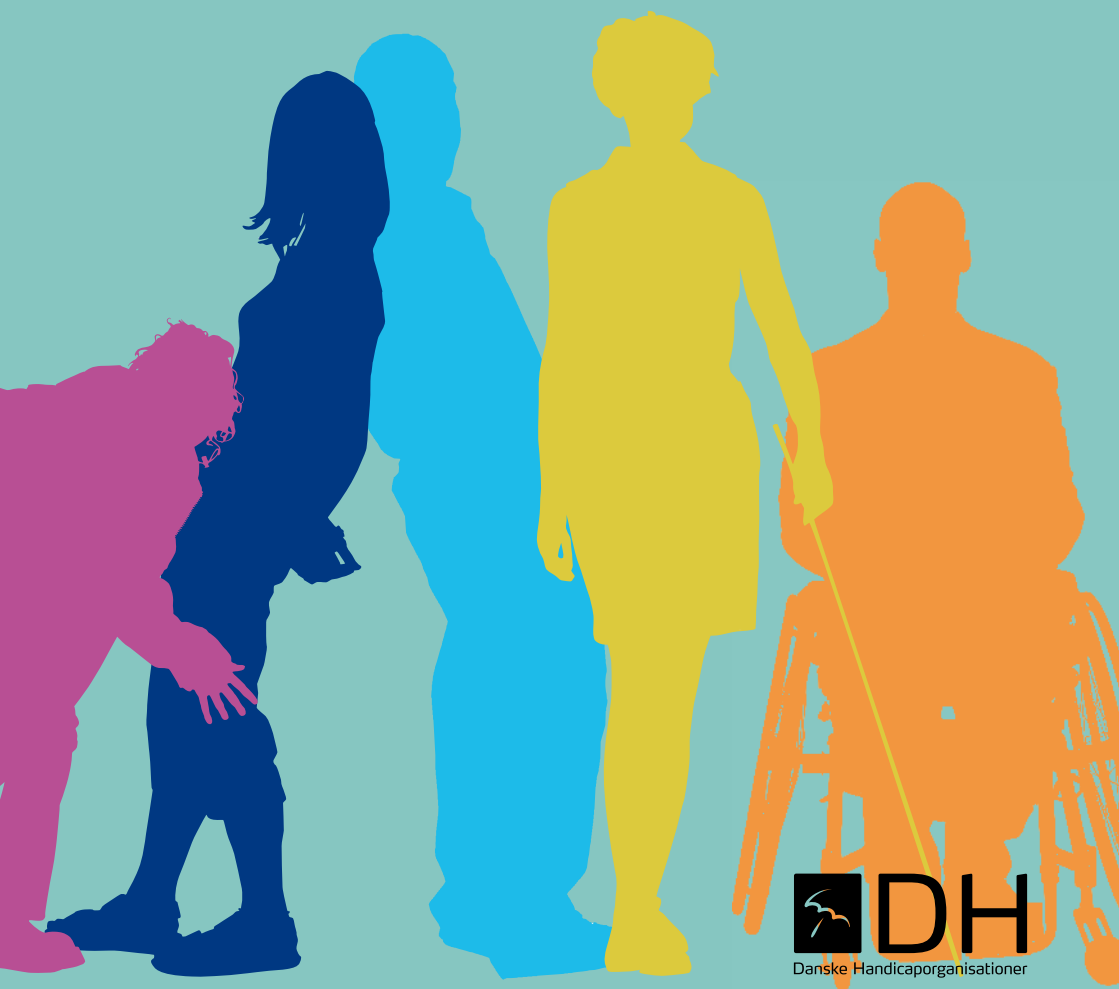

Mød mig som et menneske!

- en forkortet udgave af rapporten udarbejdet af
Danske Handicaporganisationer i forbindelse med projekt
"Børn og unge med handicap siger deres mening", 2008

Mød mig som et menneske!

- en forkortet udgave af rapporten udarbejdet af
Danske Handicaporganisationer i forbindelse med projekt
"Børn og unge med handicap siger deres mening", 2008

1. udgave, 1. oplag, 2008

Layout og Tryk

KLS Grafisk Hus A/S

Materialet findes både trykt og online

Trykt udgave: ISBN 978-87-988461-8-5

Online-udgave: ISBN 978-87-988461-9-2

Online-udgave findes på: www.handicap.dk/projekter/born-unge

Udgiver

Danske Handicaporganisationer

Kløverprisvej 10 B

2650 Hvidovre

Telefon: 3675 1777

E-mail: dh@handicap.dk

www.handicap.dk

Forord

Børn og unge er eksperter, når det gælder deres egen tilværelse. Derfor skal de også inddrages i de spørgsmål, der vedrører dem selv. Med dette i sigte har Danske Handicaporganisationer (DH) igangsat projekt "Børn og unge med handicap siger deres mening", hvor 30 unge mellem 14-18 år med vidt forskellige handicap har sat hinanden i stævne på to weekendseminarer i efteråret 2007. Formålet med seminarerne har været at lade børn og unge med handicap selv komme til orde, når det gælder de forhold, der vedrører deres hverdag. Børn og unge kan bidrage til en nødvendig og værdifuld viden, når beslutninger skal træffes. Men det handler ikke kun om relevans – det handler også om rettigheder.

Børn og unge med handicap er gennem FN's Børnekonvention og Handicapkonvention sikret retten til at få deres meninger hørt og respekteret og have indflydelse på egen situation. De er sikret retten til inddragelse og deltagelse i alle samfundsforhold på lige fod med andre. Med udgangspunkt i disse rettigheder har projektet haft til formål at belyse vilkårene for børn og unge med handicap ved at lade dem tale deres egen sag – og på den måde

også at fremme inddragelsen af børn og unge med handicap.

Dette hæfte er en forkortet udgave af projektrapporten "Mød mig som et menneske", hvor de unges udsagn er samlet. Rapporten giver plads til, at de unge selv kommer til orde gennem egne udsagn og gennem de tekster, sange og malerier, de unge har lavet på de to seminarer. Denne forkortede udgave kan ikke give de unge den samme plads, men vil i stedet samle de vigtigste budskaber fra rapporten inden for temaerne skolegang, fritid, uddannelse og arbejde, ledsagelse og hjælp og kendskab til handicapet. I forbindelse med projektet er der også udarbejdet en checkliste til kommunerne til brug i udarbejdelsen af den kommunale børnepolitik. Herudover findes en værktøjskasse med metoder og inspiration til, hvordan børn og unge med handicap kan inddrages. Alle projektets materialer kan downloades fra Danske Handicaporganisationers hjemmeside på www.handicap.dk

Projektet er finansieret af satspuljemidler via Velfærdsministeriet.

Danske Handicaporganisationer, juni 2008

DH's vurdering af projektet

Samlet set har projekt "Børn og unge med handicap siger deres mening" været en positiv oplevelse med dejlige og engagerede unge mennesker. Karakteristisk for deltagerne i projektet er et utroligt gå-på-mod. De både kan og vil overkomme de udfordringer, deres funktionsnedsættelse medfører. De har krav og ønsker til deres tilværelse i mange forskellige retninger. De vil deltage og bidrage i kultur- og fritidslivet, i sociale sammenhænge, og de vil have uddannelse og arbejde. De vil være aktive samfundsborgere på lige fod med alle andre. De vil mødes som mennesker med ressourcer og potentialer.

Men de unges udsagn vidner også om, at de støder på forskellige barrierer i deres forsøg på at være aktive samfundsborgere. De møder fordomme, mangel på forståelse, viden og vilje, ligesom de begrænses af dårlig tilgængelighed. De unge efterlyser at blive mødt som mennesker, at blive hørt, taget alvorligt, få indflydelse, få den rette hjælp, få adgang til steder, aktiviteter og uddannelse. Stærkt står ønsket om at kunne deltage i ungdomslivet på lige fod med deres jævnaldrende.

Deltagernes udsagn vidner om store mangler for at gøre samfundet fuldt tilgængeligt og fordomsfrit for børn og unge med handicap. Store opgaver venter fortsat for at børn og unge med handicap kan opnå fuld deltagelse. På trods af, at såvel Børnekonventionen som Handicapkonventionen glasklart sikrer rettigheder til børn og unge med handicap i alle livets forhold.

En adfærd, hvor de unge ikke inddrages – hvor deres ønsker, synspunkter og kompetencer ikke bruges – medfører gradvist og systematisk en tilvæning til den situation, at andre beslutter for dem – at deres egne meninger ikke tæller. De bliver ikke udfordret til at formulere egne holdninger og give deres mening til kende.

Der er derfor risiko for, at de udvikler en passiv adfærd frem for et aktivt medborgerskab, hvor de selv er i stand til at sige til og fra. Der er risiko for, at børn og unge med handicap socialiseres til en passiv voksertilværelse, hvor selvbilledet rækker til at forestille sig et liv på førtidspension.

At høre til i en social sammenhæng og have indflydelse på sin tilværelse inden for de sociale rammer er helt fundamentalt for det aktive medborgerskab og for livskvaliteten i øvrigt. Medborgerperspektivet handler om at sætte den enkelte borger med handicap i stand til at blande sig og aktivt tage del i udformningen af sit eget liv.

Derfor er der brug for en fundamental forandring af tænkningen og holdningerne til, hvad børn og unge med handicap kan og skal inddrages i og bidrage med. Børn og unge med handicap skal ses som aktive engagerede mennesker med ressourcer, kompetencer og erfaringer, som samfundet har behov for. Hver enkelt har krav på og behov for at være respekteret som individ og for at blive set og hørt, som det unikke og deltagende menneske, der er tale om. Først når vi formår det, kan vi for alvor tale om, at vi har et inkluderende samfund – i stedet for de parallelle kulturer, som Danmark har udviklet på flere områder inden for handicapområdet.

Det begynder med børnene...

Skolegang

Seminardeltagerne har mange forskellige erfaringer og oplevelser fra deres skolegang. Mange fortæller om et godt skoleforløb, hvor der er blevet taget de rette hensyn, og de har mødt forståelse blandt lærere og elever. Men fortællingerne om skolen vidner også om de forskellige barrierer, der kan gøre skolegangen hård og besværlig for børn og unge med handicap. De unge fortæller om manglende hjælp og hensyn i undervisningen, manglende forståelse og kendskab til deres handicap fra både lærere og elever, forsinkede hjælpemidler og manglende tilgængelighed, der fx kan føre til eksklusion fra skolens aktiviteter:

"Så er der nogen, når de laver tur eller et eller andet, så har de ikke tjekket, om det var handicapvenligt og så kan man heller ikke komme med der. Det var ligesom vores introtur i 10. klasse. Der skulle de på telttur og der kunne jeg slet ikke sove der, så der bad de mig om at tage hjem om aftenen, og det gik der jo også meget socialt af."

Mange af deltagerne efterlyser lærere, der er bedre rustet til at have elever

med handicap i klassen. De unge efterspørger generelt mere information til både lærere og elever, så børn og unge med handicap kan blive mødt med forståelse, og så der bliver taget de rette hensyn i undervisningen og i planlægningen af skolens andre aktiviteter.

Fremtrædende er de unges fortællinger om specialskolen, hvor mange har oplevet, at de ikke har haft mulighed for at udnytte deres læringspotentiale. Deltagerne fortæller om undervisningsmaterialer, der er rettet mod lavere klassetrin, om fag, der ikke bliver udbudt, om generelt lavt prioriteret undervisning og om ikke at få stillet krav til deres faglige kunnen:

"Jeg kunne godt holde mit faglige niveau – det ville de love mig. Men det resulterede så i, at jeg startede der i 5. klasse og efter 2 år sad jeg med en 5. classes

bog i samtlige fag. Hvilket må betyde, at det faglige niveau ikke var, som det skulle være. Hvis du vil nå noget fagligt, så skal du måske lige overveje, om du vil tage på specialskole!”

Deltagernes oplevelser og erfaringer med skolen er vidt forskellige. Både fordi deltagerne er lige så forskellige

som andre unge, fordi deres funktionsnedsættelser medfører forskellige behov, og fordi deres behov imødekommes forskelligt. Grundlæggende for, hvordan deltagerne oplever deres skolegang er, hvordan de oplever at blive mødt og respekteret som mennesker af deres lærere, klassekammerater og skolesystemet som helhed.

De forskellige udtalelser og synspunkter om skolegangen samler sig om nedenstående perspektiver:

- Skoletilbuddet – hvad enten, det er en almindelig folkeskole eller en specialskole – skal modsvare den enkeltes behov for læring.
- Fokus på læring frem for hygge. Faglige ambitioner i forhold til at udnytte elevernes potentiale.
- Viden om handicapspørgsmål, holdninger og etik skal indgå i læreruddannelsen.
- Skolegangen skal medføre udvikling af faglige kompetencer – også på specialskoler.
- Udvikling af lærernes kompetencer til kvalificeret undervisning af børn og unge med funktionsnedsættelser.
- Nødvendig støtte og kompensation i form af hjælpemidler, materialer, tolkning, støtteperson m.v. skal være klar til tiden og af høj kvalitet.
- Skolens aktiviteter, dvs. udflugter, lejrskoler, sociale aktiviteter mv., skal være tilgængelige for unge med funktionsnedsættelser.

Fritid

De fleste af seminardeltagerne er aktive unge, der har gang i både hobby, venner, kærester og sociale aktiviteter. De fleste af dem lever en almindelig og travl teenagetilværelse. Men mange af dem fortæller om forskellige forhindringer, de møder i deres stræben efter at leve et almindeligt ungdomsliv på lige fod med deres jævnaldrende. Nogle gange handler det om den fysiske indretning, hvor trapper fx kan udgøre en forhindring for at komme på diskotek. Andre gange handler det om forskellige holdningsbarrierer, hvor nogle oplever udelukkelse alene pga. handicapet. Flere fortæller, at de er blevet nægtet adgang til diskoteker, butikker og busser pga. deres handicap – og nogle er som de eneste i klassen ikke blevet inviteret med til klassefest.

Deltagelse i fritidsaktiviteter er vigtigt for de unge. At dyrke deres hobby skaber for mange af seminardeltagerne stor glæde i hverdagen – flere fortæller om at glemme deres handicap eller blive en del af et fællesskab, når de

dyrker sport. Men flere af deltagerne får ikke bevilget tilstrækkelig hjælp til at kunne deltage i de ønskede fritidsaktiviteter. Og mange af deltagerne savner fritidstilbud, der er henvendt til unge med handicap:

"Fodbold vil jeg rigtig gerne gå til. Og det har vi også undersøgt. Der er sådan noget handicapfodbold, men det er for sådan nogle ældre mennesker. Og på et normalt fodboldhold, der kan jeg ikke følge med."

Deltagernes synspunkter peger på følgende perspektiver:

- Etablering af tilgængelige rammer i det offentlige rum, så unge med handicap kan deltage på lige fod med andre unge i cafebesøg, biograf, diskoteker m.v.
- Tilstrækkelige fritidstilbud, herunder sportstilbud inden for handicapidræt.
- Bevilling af nødvendig hjælp til unge med handicap, så de på egen hånd, og uden far og mor, kan deltage i spontane aktiviteter med venner og kammerater, samt deltage i fritidsaktiviteter på lige fod med deres jævnaldrende uden handicap.

Uddannelse og arbejde

De fleste af seminardeltagerne drømmer om en uddannelse og et arbejdsliv. De gør sig tanker om, hvad der skal ske efter skolen, og mange har allerede lagt konkrete planer for fremtiden. Men mange af de unge møder forskellige problemer i forhold til at få et fritidsjob, at komme på den rigtige skole eller få et uddannelsesstilbud, der passer til dem.

Flere af de unge vil gerne have et fritidsjob ved siden af skolen, men for unge med et fysisk handicap kan det være svært at arbejde i en bager, en kiosk eller være på lager, som andre unge i deres alder. Nogle vil altså gerne have arbejds erfaring og tjene deres egne penge, men savner de rette jobtilbud. Andre har ikke overskud til at arbejde i deres fritid, fordi det kræver lidt ekstra at følge med i skolen. Det afskærer dem fra at opnå en væsentlig erhvervs erfaring, som mange unge trækker på, når de senere skal ud og søge job:

“Jeg kunne godt tænke mig at få den erfaring med at tjene mine egne penge og få den jobberfaring, og det er jo også godt videre hen, når du så rent faktisk er uddannet og skal til at have et rigtigt job, hvis man kan sige det på den måde, og så er det jo godt at have noget erfaring. Og det har jeg bare ikke, fordi jeg føler i hvert fald ikke, at jeg har overskud, og det synes jeg er et problem.”

Funktionsnedsættelsen kan i sig selv medføre begrænsninger for erhvervsvalg, men det virker deltagerne rimelig afklarede om. Til gengæld møder de

andre typer af begrænsninger. For eksempel manglende tilgængelighed på visse uddannelsessteder, og manglende velvilje til at gøre deltagelse muligt med de hensyn, det kræver. Det kan med andre ord være svært for unge med handicap at passe ind i de eksisterende rammer. Viljen til at sprænge rammerne for at indfri de unges ønsker er langt fra altid til stede. Flere af de unge er fortvivlede over deres muligheder for at få en uddannelse:

"Lige for tiden bøvler jeg noget med, hvad jeg skal efter det her skoleår, da der ikke

rigtig er et sted, der passer til mig. Jeg har fået nej fra to efterskoler, som har plads til kørestolsbrugere, fordi jeg skulle have for meget hjælp og fordi, at jeg kun svarer til 6. klasse rent fagligt. Jeg har været i praktik på den 3-årige ungdomsuddannelse, men jeg kan mærke, at det skal jeg ikke: Det var som om jeg blev sat i en bås og sat uden for samfundet. Men jeg har ikke andre steder, jeg kan komme hen. Der er lavet en regel, så jeg ikke kan få et 11. skoleår. Jeg har en drøm om at få et normalt job og gerne en uddannelse. Jeg vil ikke sættes til pynt resten af mit liv."

Deltagernes udsagn kan opsamles i følgende perspektiver:

- Etablering af rammer for at understøtte viljen hos unge med handicap, så de kan erhverve de nødvendige kompetencer og opnå at få et arbejde.
- Udvikling af kvalificeret ungdomsuddannelse til unge med behov for særligt individuelt tilrettelagte forløb.
- Etablering af rummelighed i uddannelsessystemet, såvel som på arbejdsmarkedet.

Ledsagelse og hjælp

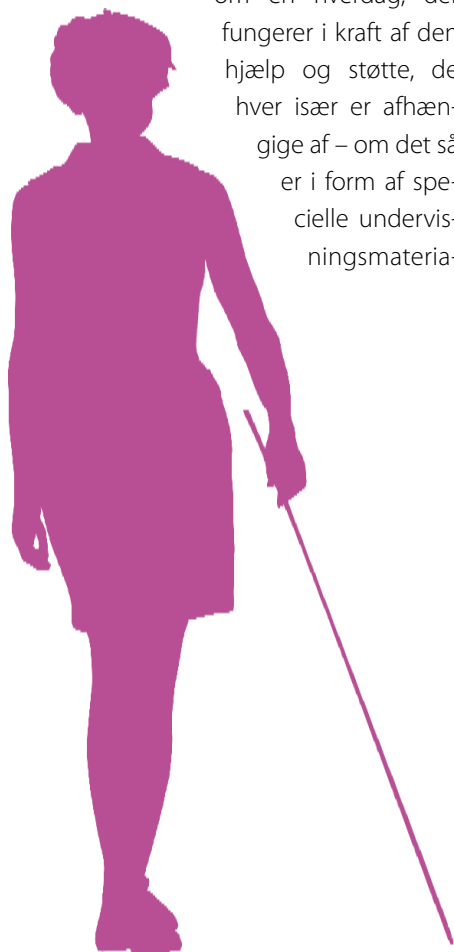
At leve med et handicap betyder, at man på forskellige måder er afhængig af hjælp og støtte i hverdagen. Seminardeltagerne fortæller om en hverdag, der fungerer i kraft af den hjælp og støtte, de hver især er afhængige af – om det så er i form af specielle undervisningsmateria-

ler og -tilbud, praktiske hjælpemidler, hjælp til transport, en tolk eller en personlig ledsager. Den rette hjælp er helt nødvendig, men mange af de unge fortæller om forskellige barrierer i forhold til at få den hjælp, de har brug for i hverdagen.

Deltagerne er meget optagede af deres muligheder for at kunne være sammen med andre unge uden deres forældres tilstedeværelse. For nogle er det derfor helt nødvendigt med en bevilget ledsager:

“Jeg har brug for en hjælper, der kan tage med til arrangementer og sådan noget. Nu er jeg 15, og jeg gider altså ikke have min mor med til alt. Det må folk forstå. Og det kan godt være, de siger, at mine forældre, de sagtens kan klare mig. Men jeg er 15, og jeg vil gerne være ude selv, se på fyre og hvad man ellers laver... tage på café eller tage en tur i biografen.”

Det er slående, hvor meget kontakten med offentlige myndigheder, sagsbehandlere, lærere m.v. fylder i deltagerens liv. På den ene side er de trætte af at 'kæmpe' for at få understøttende

vilkår. På den anden side betragter de det som en nødvendighed. Problemer som langsommelighed, mange sagsbehandlerskift, manglende lydhørhed og manglende klarhed i kommunikationen er blandt nogle af de temaer, deltagerne fremhæver. Kritikken er markant blandt deltagerne, hvilket vækker til eftertanke:

kan jeg jo ikke rigtig svare på". Sagen, er det mig?! Eller hvordan er det, vi kommunikerer her, hvor de kalder mig for en sag?"

"De ved ikke ret meget om ens handicap. Nu har jeg så haft så mange sagsbehandlere, og folk bliver ved med at sige: "Nu kender jeg jo ikke til sagen, så det

Deltagernes synspunkter samler sig om følgende perspektiver:

- Sikring af personlig assistance, så unge med handicap kan deltage i samvær og aktiviteter med deres jævnaldrende kammerater, for eksempel spontane cafe- og biografbesøg, eller blot samvær. Aflastning til familien er ikke tilstrækkelig.
- Bedre koordinering af indsatsen mellem forskellige forvaltninger og sektorer.
- Styrket rådgivning til unge med handicap med henblik på deres muligheder for at opnå hjælp og støtte.

Kendskab til handicappet

Noget af det, der ligger seminardeltagerne allermest på sinde, og fylder mest i deres beskrivelser af hverdagen, er hvordan andre mennesker opfatter dem og deres handicap. Det betyder uendelig meget for unge med handicap, hvordan de bliver mødt af omverdenen. Desværre oplever deltagerne jævnligt at blive mødt med fordomme i det omgivende samfund, fx ved, at der bliver talt hen over hovedet på dem, bliver talt ned til dem eller ved, at de bliver omtalt i 3. person.

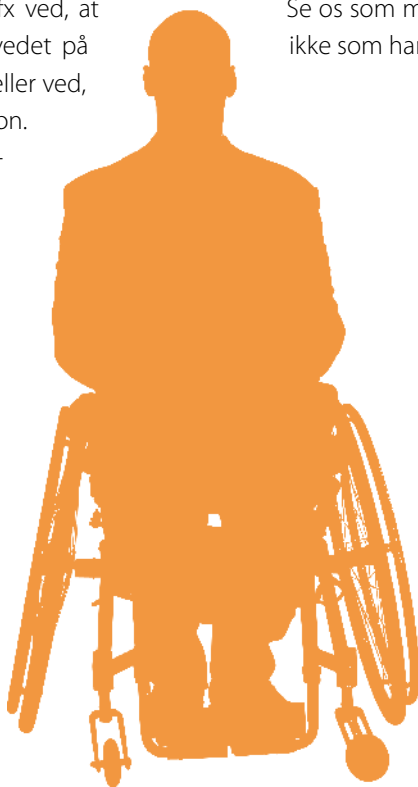
Især unge med udviklingshæmning eller udviklingsforstyrrelser oplever, at nogle voksne nogle gange taler ned til dem. Det er en generel tendens, at de unge har prøvet at blive '(be)dømt' på deres handicap alene:

"Folk kan tro, at bare fordi der er noget galt med benene, så tror folk også, der er noget galt oppe i hovedet et eller andet sted."

En anden type reaktion fra omgivelserne kan være berøringsangst. Deltagerne fortæller om oplevelser, hvor folk er bange for at henvende sig eller spørge ind til handicappet – og flere har oplevet, at folk kigger væk. Men som én af de unge udtrykker det: *"Hellere blive kigget på end overset!"*. Et meget klart

budskab fra deltagerne er:

Se os som mennesker og ikke som handicappede.

Grundlæggende er deltagerne overbeviste om, at fordomme og berøringsangst mest af alt skyldes manglende kendskab og forståelse for det at have et handicap. De unge efterlyser generelt mere information og viden til andre mennesker om, hvad det vil sige at have et handicap:

"Det er slet ikke, fordi folk er onde, tror jeg. Men det er bare det der manglende kendskab. Det er bare det vigtigste. Det er i hvert fald det grundlæggende i de problemer, jeg støder ind i."

Deltagernes udsagn peger på følgende perspektiver:

- Generel mere information og debat om, hvad det vil sige at have et handicap, evt. i form af kampagner.
- Unge med handicap skal ud på skoler, efterskoler, gymnasier m.v. og fortælle, hvordan det er at leve med et handicap.
- Handicap skal være et tema på alle relevante uddannelser: I grundskolen, på seminarierne, på sociale højskoler, på sundhedsuddannelser, på arkitektuddannelser og på en række andre efter- og videreuddannelsessteder.

Danske Handicaporganisationer

Danske Handicaporganisationer

Kløverprisvej 10 B

2650 Hvidovre

Tlf. 3675 1777 - Fax 3675 1403

dh@handicap.dk

www.handicap.dk

